

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / IYUL / 7-SON,
II-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyul.
II-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukirimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

GERMANIYA VA XITOIY TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTONNING YASHIL EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	12
To'xlijeva Gulrux Dovron qizi Djurayeva Rano Abdullayevna	
TASHKILOT MUVAFFAQIYATIDA XODIMLARNI BOSHQARISH VA KUCHLI JAMOANING O'RNI	24
Abdullayeva Dinora Abduali qizi	
YASHIL ISH O'RINLARINING IQTISODIY AHAMIYATI VA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA SOHASIDA YASHIL ISH O'RINLARI TASHKIL ETISH ISTIQBOLLARI	28
Rahmatova Nargizaxon A'zamxonovna Atoyev Navro'zbek Rinatovich	
YO'L XO'JALIGI SOHASINI MOLIYALASHTIRISH HAMDA YO'L AKTIVLARINI BOSHQARISHDA XALQARO TAJRIBA	35
Shikirov Feruz Boxodirovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSİYALASH SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNI QIYOSIY TAHLILI	39
Jo'rayeva Moxinur Axmadjon qizi	
HUDUDLARNING QIYOSIY USTUNLIK LARI ASOSIDA YUQORI DAROMADLI ISH O'RINLARINI YARATISH: "HUDUD-IXTISOSLASHUV-KASB-ISI BERUVCHI-DAROMAD" MODEL I	49
Abdumukhtarov Anvarjon Akramjonovich	
QURILISH XIZMATLARI KO'RSATUVCHI KORXONALARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI SHAKLLANTIRISH SSENARIYLARI	55
Mamadiyev Ahmad Ulashovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHI QARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING SOLIQ-BYUDJET MEXANIZMLARI	62
Shokirova Dildora Shoyim qizi	
O'ZBEKISTONDA AVTOMOBIL YO'LLARI TARMOG'INING HOZIRGI HOLATI VA YO'L QURILISHI XIZMAT KO'RSATISHINI RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI TAHLILI	66
Qurbonov Sharofiddin Xurramovich	
ONLAYN VA SKORING TIZIM LARI ORQALI BERILADIGAN TEZKOR KREDIT LARNI SUG'URTALASHDAGI YANGI TENDENSIYALAR.....	73
Yusupov Ruslan Muxtarovich	
ASSESSMENT MODEL FOR THE EFFECTIVENESS OF PUBLIC SERVICE TRANSFORMATION IN THE DIGITAL ECONOMY.....	81
An Kwangmin	
BIRLIK DOIRADA ANALITIK FUNKSIYALAR UCHUN YUQORI TARTIBLI DIFFERENSIAL SUBKOORDINATSIYA VA SUPERORDINATSIYA XOSSALARI	87
Jabborov Nasridin Mirzoodilovich Sadullayeva Gulasal Ulug'bek qizi	
SOLID PROPELLANT COMPOSITION AND ITS EFFECT ON THE LAUNCH PERFORMANCE OF MODEL ROCKETS	93
Karimov Mustafo Aminboevich Berdiyev Usmon Tolib o'g'li	
BANKLAR ORQALI KORXONALARNING INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISH: O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	97
Gafurova Dilshoda Farxotovna	
ANALYSIS OF INVESTMENT ATTRACTION PRACTICES ACROSS ECONOMIC SECTORS.....	102
Tolqin Imomqulov	

Ulugbek Turaqulov INNOVATSION MEXANIZMLAR ASOSIDA O'ZBEKISTONDA MIGRATSIYA JARAYONLARINI SAMARALI BOSHQARISH	105
Yoqubjon Toxirov O'ZBEKISTONDA ICHKI TURIZM XIZMATLARI BOZORINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA TARKIBIY TAHLILI	109
Muxtarov Botir Abdusattarovich СТРУКТУРА ФОРМИРОВАНИЯ СТОИМОСТИ В ТЕКСТИЛЬНОЙ И ШВЕЙНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УЗБЕКИСТАНА: СДВИГ ЭКСПОРТНОЙ СТРУКТУРЫ ОТ ПРЯЖИ К ГОТОВОЙ ПРОДУКЦИИ	114
Муниса Турдибаева OILAVIY KORXONALARNI BOSHQARISHDA ULARNING IQTISODIY MEXANIZMIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARDAN FOYDALANISH TAHLILI	124
Sultonov Bobirmirzo Mavlonjon o'g'li QURILISH MATERIALLARINI ISHLAB CHIQUVCHI KORXONALARDA ISHLAB CHIQUV HAJMINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	133
Toshpulatov Asronbek Mutalibovich KICHIK BIZNES SOHASIGA INVESTITSİYALARNI JALB ETISHNING XORIJIY TAJRIBASI.....	139
Bolliyev Shamsiddin Tursunmamatovich O'QUV MARKAZLARI MISOLIDA ZAMONAVIY VA AN'ANAVIY MARKETINGNING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI	143
Dilshodjon Khikmatov РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ФАКТОРА В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ФИНАНСОВ ЧЕРЕЗ ПОВЫШЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ	151
Тожионов Жавохир Алимджанович KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	157
Dadaboyeva Marg'uba Mamasoliyevna HUDUDIY SANOAT RIVOJI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INSTITUTSIONAL VA IQTISODIY VOSITALARI HAMDA KORXONA MEXANIZMINI BAHOLASH USLUBIYOTI.....	164
Yusupova Nigina Djurayevna O'ZBEKISTONDA BOJXONA TO'LOVLARINING DAVLAT BUDJETI DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI FISKAL AHAMIYATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	169
Fayzullayev Farrux Sharofovich АНАЛИЗ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА УЧАСТИЯ БАНКОВ В ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТАХ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ В НАЦИОНАЛЬНЫХ УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА	178
Юлдашева Шохсанам Дилмуродовна ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ УПРАВЛЕНИЯ В ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОЙ ЛОГИСТИКЕ (SMART LOGISTICS).....	182
Мурадов Бахром Акрамжанович Машарипов Масуд Нуможонович ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ СТАНДАРТЫ КАК ДРАЙВЕР ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ТРАНСФЕРА: ВЛИЯНИЕ НА ЭКСПОРТНУЮ ПОЛИТИКУ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН.....	187
Тураева Сурия Тельмановна Мерзайтова Хилола Наби кизи TURIZM SALONIYATINI RIVOJLANTIRISHDA BOJXONA XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	198
Ergashev Qobiljon Ernazarovich TIJORAT BANKLARIDA RISKKA YO'NALTIRILGAN ICHKI AUDITNI TASHKIL ETISHNING XALQARO STANDARTLAR BILAN INTEGRATSIYALASHGAN ALGORITMI.....	203
Narziyev Xayotjon Azamatovich MOLIYAVIY INVESTITSİYALARNING QADRSIZLANISHINI KUTILAYOTGAN KREDIT ZARARLARI (ECL) MODELI ASOSIDA HISOBGA OLIH METODIKASI	210

Jumamurodov To'libay Yeldashbayevich UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR QADRSIZLANISHIDAN KO'RILGAN ZARARLARNI TAN OLIH, TAQSIMLASH VA QAYTA TIKLASH OPERATSIYALARINING HISOB TA'MINOTINI TAKOMILLASHTIRISH.....	216
Fayzullayev Begzod Baxtiyor o'g'li YENGIL SANOAT KORXONALARIDA ICHKI AUDIT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING OPTIMAL MODEL VA FAOLIYATI SIFATINI BAHOLASH TIZIMI	222
Tojiyeva Shahlo Mahmatmurodovna DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATIDA «XAVF TAHLILI» TUSHUNCHASINING IQTISODIY MOHIYATI VA XAVFLARNI KOMPLEKS TASNIFLASH.....	229
G'ayimov Abdumalik Norbekovich DAVLAT XARIDLARI AUDITIDA MUHIMLIKNI (MATERIALLIKNI) ANIQLASH USLUBI.....	235
Rajabov Shuxrat Ismayilovich DAVLAT SEKTORI ICHKI AUDITIDA MUHIMLIK VA RISK DARAJALARINI ANIQLASH JARAYONLARINI RAQAMLASHTIRISH: BIG DATA VA MASHINAVIY O'RGANISHGA ASOSLANGAN IT-AUDIT PLATFORMASI KONSEPSIYASI.....	241
Ismatillayev Baypo'lat Xushvaqtovich ICHKI AUDITNING GLOBAL STANDARTLARI TALABLARINI TIJORAT BANKLARI AMALIYOTIGA JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	249
Ismailov Azizbek Madaminovich AHOLI REAL DAROMADLARINI OSHIRISHNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARI.....	258
Toshtemirov Shohruh Toshpo'latovich SUG'URTA TASHKILOTLARIDA SUG'URTA ISHINI YURITISH XARAJATLARI: TAHLIL VA ANALITIK HISOBNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	265
Murodov Habibullo Qodir o'g'li NUKUS SHAHRI MISOLIDA MAHALLALARNING DEMOGRAFIK SIG'IMI ASOSIDA LOKAL XIZMAT KO'RSATISH OBYEKTLARINI NORMATIV LOYIHALASHTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI.....	273
Bauetdinov Berdaq Zinatdin o'g'li OLIV TA'LIM MUASSASALARINING INSTITUTSIONAL MUSTAQILLIGI VA TASHKILIV SAMARADORLIGI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK.....	278
Berdiyev Sunnatullo Alikulovich IQTISODIY O'SISH VA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA YASHIL FISKAL SIYOSATNI RIVOJLANTIRISHNING XORIY TAJRIBASI	283
Madaminova Maftuna Baxtiyor qizi DAVLAT BUDJETIDA SOLIQ TUSHUMLARI O'ZGARISHINING EKONOMETRIK TADQIQOTI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA).....	288
Suvanova Muxlisa Umar qizi ENERGETIKA RESURLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY-MATEMATIK MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	292
Masharipov Aziz Axmadjanovich ENERGETIKA INFRATUZILMASI RIVOJLANISHINING HUDUD IQTISODIY O'SISHIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	297
Sadullayev Axmadjon Ikrom o'g'li TOVAR YETKAZIB BERISH ZANJIRINI BOJXONA NAZORATI MAQSADLARIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA ULARNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	303
Kilichov Nazar Bafoyevich Ergashev Qobiljon Ernazarovich VINOCHILIK SANOATI KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOT AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	310
Botirov Lazizbek Botirovich KATTA MA'LUMOTLAR ASOSIDA TURISTIK XIZMATLARGA BO'LGAN TALABNI PROGNOZLASHNING IQTISODIY-MATEMATIK MODELINI ISHLAB CHIQISH	314

Temirov Elyor Iskandarovich	
TIJORAT BANKLARIDA DEPOZIT BAZASI SAMARADORLIGINING	
IQTISODIY MOHIYATI.....	322
Marpatov Shavkat Mavlonxonovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIGA AJRATILAYOTGAN BANK KREDITLARINING	
IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	328
Alijonov Ilyosbek Alijonovich	
THE ECONOMIC CHARACTERISTICS OF NON-PERFORMING LOANS AND THEIR	
IMPLICATIONS FOR BANK OPERATIONAL EFFICIENCY.....	334
Rustamov Jonibek Ravshanbek o'g'li	
IQTISODIY TARMOQLAR RIVOJIDA TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION	
KREDITLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	341
Zaynutdinov Bunyodjon Odiljon o'g'li	
TASHQI SAVDONI BOZOR NAZARIYASI ASOSIDA MINTAQANING BARQAROR	
RIVOJLANISH OMILLARI	346
Dilnoza Ochilova Ismoil qizi	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNING SINERGIK	
SAMARALARINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	351
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
LOGISTIK TERMINALLAR FAOLIYATINI EKSPERT BAHOLASH	
USULI ASOSIDA TADQIQ ETISH.....	357
Zohidov Muhriddin G'ofurjon o'g'li	
Jumayev Sherzod Bahrom o'g'li	
SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA XIZMATLAR SOHASINING IJTIMOIIYIQTISODIY	
KO'RSATKICHLARI VA HUDUDIY TAFOVUTLAR DARAJASI.....	367
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich	
Sherzodova Diyora Sherzod qizi	
QASHQADARYO VILOYATINING IJTIMOIIYIQTISODIY OMILLARNING AHOLI	
FAROVONLIGIGA TA'SIRINI STATISTIK BAHOLASH	373
Maxmatqulova Hikoyat G'iyosiddin qizi	
DIGITAL NOMADS AND THE CHANGING FACE OF GLOBAL TOURISM.....	379
Sirojiddinova Shahrizoda Davronovna	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARI	
SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	385
Sharipov Tohir Miraximovich	
URGANCH JAMOAT TRANSPORTI YO'NALISHLARINING MURAKKABLIK	
DARAJASINI BAHOLASH USLUBI.....	390
Abdullayeva Shahzodaxon Fazliddin qizi	
AUDIT O'TKAZISH USLUBIYOTINI KORXONANI HAYOTIY AYLANISH BOSQICHLARI	
TAHLILI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: USLUBNING MOHIYATI.....	395
Muydinov Erkin Djamaldinovich	
HUDUDLARNING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISHINI BOSHQARISHDA	
KLASTERLARNI SHAKLLANTIRISHNING AHAMIYATI.....	399
Raximov Jo'rabek Raximovich	
MINTAQ IQTISODIYOTINI INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	405
Mahmatrayimov Shahzod	
HUDUDLAR IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISH JARAYONLARIDA RAHBAR KADRLAR	
SAMARADORLIGINI BAHOLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	410
Bekchanov Davron Masharipovich	
O'ZBEKISTON TASHQI SIYOSATIDA KO'P VEKTORLILIK: XITOIY, ROSSIYA	
VA G'ARB O'RTASIDA MUVOZANATNI TA'MINLASH STRATEGIYASI.....	419
Omonova Maxliyo	
Haydarova Malika	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-USLUBIY	

ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	423
Djalalova Durdona Dilshodbekovna	
QURILISHDAGI IQTISODIY TEJAMKORLIK ASOSIDA LEGO G'ISHT MATERIALLARINI TAHLIL QILISH	427
Askarov Xasanjon	
RIVOJLANGAN DAVLATLARDA YER VA SUV RESURSLARINI INTEGRATSIYALASHGAN BOSHQARISH TAJRIBASI	432
Matkarimov Mansur	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INNOVATSION RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	439
Madrakhimov Kakhramon	
Vaisov Dilshod Ibodullayevich	
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE GLOBAL LABOR MARKET.....	445
Rahmatova Nargizaxon A'zamxonovna	
Xamrayeva Sevinch Ikromjonovna	
ROBOTLASHTIRISHNING MEHNAT BOZORIGA TA'SIRI: ISH O'RINLARINING QISQARISHI YOKI YANGI KASBLAR TRANSFORMATSIYASI.....	451
Usmonov Farrux Furqatovich	
Azimov Mirsaid Salimovich	
TASHQI IQTISODIY FAOLIYATDA NOTARIF CHORALARNI QO'LLASHDA XAVFNI BOSHQARISH TIZIMINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	456
Muzaffarov Azimjon Ashraf o'g'li	
EXAMINING LEADERSHIP DIFFERENCES BETWEEN FEMALE AND MALE MANAGERS.....	460
Dilafroz Kuchkorova	
ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI MHXS (MOLIYAVIY HISOBNING XALQARO STANDARTI) TALABLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	468
Abdimurodov Baxrom Ochilovich	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	473
Abdukarimova Muslima Abduaziz qizi	
HUDUDLARDA TURIZMNI IMMERSIV TAJRIBALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	477
Kasimova Yulduz Baxtiyorovna	
DAVLAT TIBBIY SUG'URTASIDA STRATEGIK XARID: PASSIV MOLIYALASHTIRISHDAN STRATEGIK XARIDGA O'TISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	485
Kilichev Fazliddin Usmanovich	
ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО БИЗНЕСА В РЕГИОНАХ УЗБЕКИСТАНА	493
Шадманова Мадинахон Омонулла кизи	
ОТ УПРАВЛЕНИЯ МЕРОПРИЯТИЯМИ К УПРАВЛЕНИЮ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМ КАПИТАЛОМ: DATA-INFORMED МОДЕЛЬ ОРГАНИЗАЦИИ ВНЕАУДИТОРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УНИВЕРСИТЕТАХ УЗБЕКИСТАНА.....	501
Сабиров Алишер Саибович	
ИЗУЧЕНИЕ БЮДЖЕТИРОВАНИЯ И КОНТРОЛЯ В ПРОЦЕССЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА В ООО «SATURN METAL»	509
Мусаева Шоира Азимовна	
O'ZBEKISTON IQLIM SHAROITIDA DONADOR O'G'ITLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI QISHLOQ XO'JALIGI ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	518
Boltayev Baxriddin	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA ZAMONAVIY TURIZM TALABLARIGA MOS TURISTIK RESURSLAR SALOHİYATI.....	525
Suyunov Alijon	
BOSHQARUV MEXANIZMLARING RAQOBAT STRATEGIYASI BILAN O'ZARO BOG'LIQLIGI	530
Islomov Shuhrat Ma'rufjonovich	

Nabiyeva Zumrad Zafarovna	
CRM TIZIMINING NAZARIY-ASOSIY TAMOIYILLARI VA ULGURJI SAVDODA ROLI	536
Islomov Shuhrat Marufjonovich	
Raimova Diyora Botirovna	
INSTITUTIONAL FOUNDATIONS OF THE TRANSFORMATIONAL MODEL OF THE DIGITAL ECONOMY UNDER GLOBALIZATION	541
Abruyeva Xilola Sherbekovna	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIGA RAHBAR KADRLAR TAYYORLASHDA MENTORLIK TIZIMINI JORIY ETISH SAMARADORLIGI	551
Xurshida Maxmadaminova	
EKOLOGIK INNOVATSIYALAR ORQALI BIOIQTISODIYOT TIZIMINI RIVOJLANTIRISH	556
Odiljonov Turotjon Erkinjon o'g'li	
AGRAR SEKTORDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI SAMARADORLIGIGA HUDUDIY OPTIMALLASHTIRISH YONDASHUVI	560
Qurbonov Alisher Boboqulovich	
TABIIY MONOPOL KORXONALARNI BOSHQARISHNING INNOVATSION TASHKILIYIQTISODIY MODELINI ISHLAB CHIQUISH.....	568
Umarova Irodaxon Nuraliyevna	
O'ZBEKISTONDA EKOTURIZM RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARINI KOMPLEKS BAHOLASH VA IQTISODIY TAHLIL QILISH	575
Shoraximov Shomansur Shomaxmudovich	
KICHIK TADBIRKORLIK FAOLIYATI BARQARORLIGINI TA'MINLASH VA RIVOJLANTIRISH MASALALARI	582
Jo'raxonov Muzaffar Eskandarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KORPORATIV KREDITLASHDA SUN'IY INTELLEKT VA BIG DATA TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	590
Yuzbayeva Shaxsanam Ma'rufovna	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA KUTUBXONA TIZIMIDA PLATFORMA JORIY ETISHNING DOLZARBLIGI VA AHAMIYATI.....	595
Madaminov Shoxruxbek Ma'rufjon o'g'li	
HUDUDLARDA SOLIQ XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING ARIMA MODEL ASOSIDAGI PROGNOZ SSNARIYLARI.....	602
Mamatraimov Uchqun Xushmamatovich	
QISHLOQ XO'JALIGI IQTISODIYOTIDA INNOVATSION YANGILIKLARNI QO'LLASH	607
Umaraliyeva Nasiba	
O'ZBEKISTONDAGI DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARNI XUSUSIYLASHTIRISHDA KORPORATIV BOSHQARUVNING AHAMIYATI.....	610
Sanjarov Zuxriddin Dilshod o'g'li	
TASHQI SAVDONI RIVOJLANTIRISHDA KLASTERNING AHAMIYATI VA MINTAQA IQTISODIYOTIDA TUTGAN O'RNI.....	616
Latipov Xursandbek Durdiboy o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUARUVCHI KORXONALARDA INNOVATSION BOSHQARUVNI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN ISLOHOTLAR	622
Fayzullayev Jonibek Mambetsaliy o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA BUDJETDAN TASHQARI TUSHUMLAR HISOBINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	627
Abduraxmonov Saidqosimxon Abduhamid o'g'li	
INNOVATSION MASOFAVIY BANK XIZMATLARINI KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	631
D. M. Kallibekov	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINING EKONOMETRIK MODEL VA ISTIQBOL PROGNOZI («NKMK» AJ MISOLIDA).....	635

Jumaniyazova Feruza Rajabovna KORXONALAR STRATEGIK RIVOJLANISHINI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI: NAZARIY YONDASHUVLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR.....	641
Rasulov Baxtiyor Bahodirovich KICHIK BIZNESDA ISHLAB CHIQRISH RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI KOMPLEKS DIAGNOSTIKA QILISH	647
Kaypnazarova Gulshad Xojamuratovna TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MENEJMENT TIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIYUSLUBIY ASOSLARI.....	653
Sobirov Shohruh Shuxratovich SUT QORAMOLCHILIGIDA SUT TANNARXI O'ZGARISHINI OMILLI TAHLIL QILISH VA UNI PASAYTIRISH IMKONIYATLARI	658
Abduganiyeva Dildora Bobir qizi ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ МЕХАНИЗМА ФИНАНСИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	663
Алманов Хуршид Исмоилович O'ZBEKISTON TURIZM SOHASIDA MEHMONXONA XO'JALIKLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINING HOZIRGI HOLATI VA TAHLILI	670
Rahimov Hasan Abdusaitovich UO'K (UDC): 657.421.3:004 AKT SOHASIDA NOMODDIY AKTIVLAR HISOB VA AUDITNING NAZARIYMETODOLOGIK ASOSLARI.....	674
Ishankulov Izzatilla Nurillayevich O'ZBEKISTONDA INNOVATSION FAOLLIK VA KAMBAG'ALLIK KO'RSATKICHLARI DINAMIKASINING TIZIMLI TAHLILI (2019–2024-YILLAR).....	679
Amrullayev Dadaxon YENGIL SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHDA INVESTITSİYALARINING ROLI.....	684
Haydarova Shoxista Davronovna G'ALLACHILIK KLASSTERLARIDA HISOB SIYOSATINI SCHYOTLAR REJASI VA AVTOMATLASHTIRILGAN BUXGALTERIYA DASTURLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	689
Yuldashev Sherali Xaitovich MAHSULOT TANNARXI HISOBINING MILLIY VA XALQARO TIZIMLARI, ULARNI O'ZARO MUVOFIQLASHTIRISHNING ALOHIDA YO'NALISHLARI	697
Razzoqov Abbos Abdumalik o'g'li TARAQQIY ETGAN MAMLAKATLARDA TIJORAT BANKLARI MOLİYAVIY XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY MODELLARI VA USTUVOR YO'NALISHLARI	701
Ergashev Azizxon Avazxon o'g'li MILLIY IQTISODIYOT SOHALARINI KREDITLASH ISTIQBOLLARI	709
Shodiyev Odiljon Salim o'g'li ORGANIK QISHLOQ XO'JALIGI VA MAHSULOTLARGA OID MA'LUMOTLAR BAZASINI YARATISH VA RAQAMLASHTIRISH.....	714
Shavqidinova Dilnavoz Abror Mamasadikov OCHIQ IQTISODIYOT SHAROITIDA KAPITAL OQIMLARI VA DOLLARLASHUVNING MILLIY VALYUTA BARQARORLIGIGA TA'SIRI: NAZARIY ASOSLAR.....	719
G'afurov Olimjon G'olib o'g'li TRANSPORT-LOGISTIKA INFRATUZILMASINI MOLİYALASHTIRISHNING IQTISODIY-MOLİYAVIY SHART-SHAROITLARI TAHLILI.....	726
To'xtayev Vahobjon Husenovich MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARI TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTONDA TAKAFUL SUG'URTASINI TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	733
Usmanov Nematjon G'ulomovich	

JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASHDA KREDIT RISKINI BAHOLASH VA KREDIT SKORING METODOLOGIYASI: XORIJIY TAJRIBA VA O'ZBEKISTON UCHUN XULOSALAR.....	742
Jumayev Azamat Qurbonali o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ILM-FANNI MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MAVJUD MUAMMOLAR.....	749
Mirkasimov Baxtiyer Mirvaxid o'g'li	
INVESTITSION JOZIBADORLIKKA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	756
Fazliyev Farrux Faxriddinovich	
TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIGINI MAKROPRUDENSIAL TARTIBGA SOLISH	763
O'ktamov Nodirjon Maxamatnosir o'g'li	
KORXONALAR MOLIYAVIY-XO'JALIK FAOLIYATIGA SOLIQ MEKANIZMI TA'SIRINI SOLIQ XAVFI DARAJASI ASOSIDA BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	775
Babaxonov Ja'far Muxiddinovich	
HUDUDLARNING MOLIYAVIY MUSTAQILLIGINI TA'MINLASHDA MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINING O'RNI.....	782
Abdumalikov Abduxakim Abduvaliyevich	
RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLARDAGI TADBIRKORLIKNI MOLIYA-KREDIT ORQALI RAG'BATLANTIRISH AMALIYOTI	788
Ergashev Otamurod Tashtemirovich	
NAMANGAN VILOYATI REAL SEKTOR KORXONALARIDA INNOVATSION JARAYONLARNI SAMARALI TASHKIL ETISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	793
Axmadjonov Nurillo Shermirzayevich	
SANOAT KORXONALARINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI	800
Omanov Bekhzod Gofur o'g'li	
Hoshimjonov Akhrorjon Zufarjon o'g'li	
TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA DEPOZIT BAZASI YETARLILIGINI BAHOLASH	808
Saidov Doniyor Abdullayevich	
SANOAT KORXONALARINING DAVLAT XARIDLARIDA TO'LOV INTIZOMI VA MOLIYAVIY RISKLARNI BAHOLASH	814
Xamdamov Sardor Farmon o'g'li	
OLIY TA'LIM XIZMATLARIGA TALABNI SHAKLLANTIRUVCHI MARKETING OMILLARINING EKONOMETRIK MODEL	819
Egamov Sevinchbek	
HUDUDIY INVESTITSION JOZIBADORLIKNI KOMPLEKS BAHOLASHNING INTEGRALLASHGAN YONDASHUVI.....	825
Umaraliyev Sanjar Sultonaliyevich	
CAREER DEVELOPMENT OPPORTUNITIES AS A FACTOR OF ACADEMIC STAFF PERFORMANCE IMPROVEMENT	830
Sultonboyeva Munira Bahodirovna	
Sultanova Kamila Mukhtorali kizi	
THEORETICAL APPROACHES TO THE STUDY OF APPLICANT BEHAVIOUR IN HIGHER EDUCATION CHOICE: STAGE SPECIFICITY, THE ABSENCE OF A DETECTABLE PRICE THRESHOLD, AND THE LIMITS OF AGGREGATE INFERENCE	837
Shuhrat Bahodir o'g'li Umarov	
INVESTITSION JOZIBADORLIK VA INVESTITSIYA MUHITINING MAZMUN-MOHİYATI, ULARNING ILMIY-NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLARI	848
Abduqaxorov Bekzod O'tkir o'g'li	
XIZMATLAR SEKTORI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY MEZONLARI VA KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	856
Tursunova Shahlo Sayfillayevna	

IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MUAMMOLI KREDITLARNI QISQARTIRISH YO'LLARI.....	862
Maqsudov Bunyodjon Abdusamat o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BIZNES FAOLIYATINI KORPORATIV ASOSDA RIVOJLANTIRISH KONSEPTUAL YONDASHUVI.....	872
Jo'rayev Jahongir Bahodir o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA MIJOZLARNING KREDITGA LAYOQATLILIGINI BAHOLASHNING SKORING MODELINI ISHLAB CHIQISH VA AMALIYOTGA TATBIQ ETISH MASALALARI.....	880
Nabiyev U.B.	
INVESTITSİYALARNING KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH SAMARADORLIGINI HUDUDİY SHARTLAR VA VOSITACHI TA'SIRLAR ASOSIDA BAHOLASH METODOLOGIYASI.....	884
Nabiyev Olimjon Abdisalomovich	
EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH ZARURATI: INSTITUTSIONAL VA KONTINGENSIYA NAZARIYALARI ASOSIDA ASOSLASH.....	891
Babajanov Javohir Fayzulla o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA RAHBAR KADRLARNING INNOVATSION FAOLLIGINI SHAKLLANTIRISH MEXANIZMLARI VA SHART-SHAROITLARI.....	896
Murtazayeva Shaxnoza Qaxramanovna	
SUN'IY INTELLEKT QO'LLAB-QUVVATLOVIDAGI KREDIT QARORLARINING MOLIYAVIY SAMARASINI KVAZIEKSPERIMENTAL BAHOLASH: O'ZMILLIYBANK MISOLIDA.....	903
Mirsoatov Alisher Quدراتullayevich	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMNING NAZARIY ASOSLARI.....	911
Misirxonov Xabibxon Iskandar o'g'li	
DAVLAT BYUDJETI XARAJATLARINING OPTIMAL DARAJASINI ANIQLASH VA SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	920
Allakuliyev Akmal Baltayevich	

DAVLAT BYUDJETI XARAJATLARINING OPTIMAL DARAJASINI ANIQLASH VA SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI

Allakuliyev Akmal Baltayevich

PhD, professor v. b., Toshkent Kimyo xalqaro universiteti rektori,

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti mustaqil izlanuvchisi

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8570-5733>

E-mail: a.allakuliyev@kiut.uz

Annotatsiya. Maqolada davlat byudjeti xarajatlarining iqtisodiy o'sishga ta'sirini tushuntiruvchi nazariy yondashuvlar tizimlashtirilgan hamda xarajatlarning optimal darajasini aniqlash va samaradorligini baholashning metodologik asoslari yoritilgan. Vagner qonuni, keynscha yondashuv, endogen o'sish modellari va Armei egri chizig'i konsepsiyalari qiyosiy tahlil qilingan. Xarajatlar bilan o'sish o'rtasidagi noxiziq bog'liqlikni baholashda kvadratik model (spetsifikatsiya) va bo'sag'aviy regressiya usullarining qo'llanilish shartlari asoslangan, xarajatlar samaradorligini baholashning kirim-chiqim yondashuviga tayanuvchi uslubiy vositalari ochib berilgan. Tadqiqot natijasida budjet siyosatining ustuvor yo'nalishini xarajatlar hajmini kengaytirishdan ularning ijtimoiy-iqtisodiy qaytimini oshirishga o'tkazish bo'yicha bosqichma-bosqich algoritm taklif etilgan.

Kalit so'zlar: davlat byudjeti xarajatlari, iqtisodiy o'sish, Armei egri chizig'i, bo'sag'aviy regressiya, xarajatlar samaradorligi, fiskal barqarorlik, xarajat qoidalari, xarajatlar taqrizi.

Abstract. The article systematizes theoretical approaches explaining the impact of government budget expenditures on economic growth and examines the methodological foundations for determining their optimal level and assessing their efficiency. Wagner's Law, the Keynesian approach, endogenous growth models, and the Armei Curve concept are comparatively analyzed. The conditions for applying quadratic model specifications and threshold regression methods to assess the nonlinear relationship between government expenditures and economic growth are substantiated, and methodological tools for evaluating expenditure efficiency based on the input-output approach are presented. Based on the findings, a step-by-step algorithm is proposed for shifting the priority of budget policy from increasing expenditure volumes to improving their socioeconomic returns.

Keywords: government budget expenditures, economic growth, Armei Curve, threshold regression, expenditure efficiency, fiscal sustainability, expenditure rules, spending reviews.

Аннотация. В статье систематизированы теоретические подходы, объясняющие влияние расходов государственного бюджета на экономический рост, а также рассмотрены методологические основы определения их оптимального уровня и оценки эффективности. Проведён сравнительный анализ закона Вогнера, кейнсианского подхода, моделей эндогенного роста и концепции кривой Арми. Обоснованы условия применения квадратичной спецификации модели и методов пороговой регрессии для оценки нелинейной зависимости между государственными расходами и экономическим ростом, а также раскрыты методологические инструменты оценки эффективности расходов на основе подхода «затраты – результаты». По результатам исследования предложен поэтапный алгоритм переориентации приоритетов бюджетной политики с увеличения объёмов расходов на повышение их социально-экономической отдачи.

Ключевые слова: расходы государственного бюджета, экономический рост, кривая Арми, пороговая регрессия, эффективность расходов, фискальная устойчивость, бюджетные правила расходов, обзоры расходов.

KIRISH

Davlat moliyasi nazariyasida uzoq yillar davomida asosiy e'tibor byudjet xarajatlarining hajmiga, ya'ni davlat iqtisodiyotda qanchalik katta o'rin tutishi lozimligi masalasiga qaratilib keldi. Biroq so'nggi o'n yilliklarda rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarning amaliyoti shuni ko'rsatmoqdaki, xarajatlar hajmining o'sishi o'z-o'zidan ijtimoiy farovonlikning oshishini kafolatlamaydi. Bir xil miqdordagi mablag' turli mamlakatlarda, shuningdek, bitta mamlakatning turli sohalarida sezilarli darajada farqlanuvchi natijalar berishi mumkin. Shu bois zamonaviy fiskal siyosat oldida turgan markaziy savol «qancha sarflash kerak»dan «qanday sarflash kerak»ga tomon siljimoqda.

Mazkur siljish nazariy jihatdan ikkita o'zaro bog'liq muammoni hal etishni talab qiladi. Birinchisi – davlat xarajatlarining iqtisodiy o'sish nuqtai nazaridan maqbul hisoblanadigan darajasini, ya'ni optimal hajm chegaralarini ilmiy asoslash. Ikkinchisi – ayni shu chegaralar doirasida har bir sarflangan so'mning qaytimini, ya'ni xarajatlar samaradorligini o'lchash va oshirish mexanizmlarini yaratish.

Ushbu maqolaning maqsadi davlat byudjeti xarajatlarining optimal darajasini aniqlash va samaradorligini baholashga doir nazariy qarashlarni tizimlashtirish hamda ularni yagona uslubiy algoritmgaga birlashtirish yo'llarini asoslashdan iborat. Bunda tadqiqot predmeti sifatida xarajatlar hajmi, tarkibi va natijadorligi o'rtasidagi bog'liqlikni ifodalovchi nazariy-metodologik munosabatlar olingan. Maqolada muayyan mamlakat ma'lumotlari asosidagi empirik hisob-kitoblardan emas, balki ana shunday hisob-kitoblarni to'g'ri tashkil etishga xizmat qiluvchi uslubiy asoslar markaziy o'rinda turadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

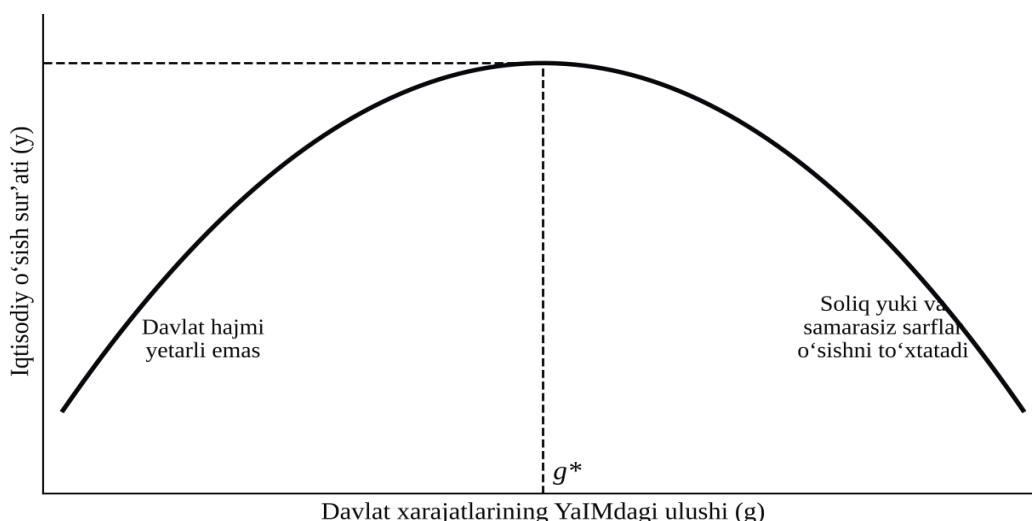
Davlat xarajatlari va iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlik haqidagi ilk tizimli qarashlar A. Vagner nomi bilan bog'liq. Uning «davlat faoliyati kengayishi qonuni»ga ko'ra, sanoatlashuv va daromadlar o'sishi bilan jamiyatning davlat xizmatlariga bo'lgan ehtiyoji daromadlarga nisbatan tezroq o'sadi, natijada davlat xarajatlarining yalpi ichki mahsulot (YalM)dagi ulushi uzoq muddatda ortib boradi [14]. Vagner yondashuvida sababiyat iqtisodiyotdan davlatga qarab yo'nalgan, ya'ni o'sish xarajatlarni kengaytiradi.

J. M. Keynes va uning izdoshlari sababiyatni teskari yo'nalishda talqin etdilar. Ularning fikricha, davlat xarajatlari yalpi talabning tarkibiy qismi sifatida ishlab chiqarish va bandlikni rag'batlantiradi, ayniqsa iqtisodiy pasayish davrlarida fiskal kengayish multiplikativ samara beradi [9]. Mazkur yondashuv xarajatlarning iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sirini asoslashga xizmat qilgan bo'lib, qo'shimcha xarajatlarning chegaraviy samaradorligi masalasi keyingi nazariy tadqiqotlarda yanada kengroq yoritilgan.

Nochiziqli bog'liqlik g'oyasi endogen o'sish nazariyasi doirasida rivojlantirildi. R. Barro davlat xizmatlarini ishlab chiqarish funksiyasiga kiritib, xarajatlarning unumli va unumsiz turlarini farqladi hamda davlat hajmi o'sgan sari uning chegaraviy nafilligi pasayib borishini ko'rsatdi [5]. Ushbu g'oyaning ommalashgan grafik ifodasi R. K. Armey tomonidan taklif etilgan teskari U shaklidagi egri chiziqdır. Unga ko'ra, davlat sektorining iqtisodiyotdagi ulushi juda past bo'lganda (mulk huquqlarini himoya qilish va jamoat xizmatlarini ta'minlash imkoniyatlari cheklanganda) hamda haddan tashqari yuqori bo'lganda (soliq yukining ortishi va xarajatlar samaradorligining pasayishi xususiy sektor faolligini cheklashi mumkin bo'lgan sharoitda) iqtisodiy o'sish sur'atlari nisbatan past bo'lishi mumkin [4]. G. Skalli optimal nuqtani ekonometrik baholashning amaliy usulini taklif etdi [12], R. Ram esa davlat hajmining o'sishga ta'sirini baholashning yagona tahliliy doirasini ishlab chiqdi [10], keyinchalik bu yondashuv kengroq mamlakatlar guruhi ma'lumotlarida rivojlantirildi [6].

Keyingi tadqiqotlar e'tiborni hajmdan sifatga ko'chirdi. A. Afonso, L. Shuknext va V. Tanzi davlat sektori faoliyati va samaradorligining xalqaro qiyosiy indikatorlarini ishlab chiqib, bir xil natijaga turlicha xarajat darajalarida erishish mumkinligini empirik tahlil asosida ko'rsatdilar [3]. S. Gupta va hammualliflar past daromadli mamlakatlar misolida xarajatlar tarkibi, xususan joriy va kapital xarajatlar nisbati o'sishga jiddiy ta'sir ko'rsatishini aniqladilar [7]. V. Tanzi va L. Shuknextning XX asr tajribasiga bag'ishlangan fundamental tadqiqoti esa davlat hajmi muayyan darajaga yetgandan so'ng ijtimoiy ko'rsatkichlarning yaxshilanish sur'ati sezilarli darajada pasayishi mumkinligini ko'rsatdi [13].

Yuqorida bayon etilgan nochiziqli bog'liqlikning umumiy ko'rinishi 1-rasmda sxematik tarzda aks ettirilgan.

1-rasm. Davlat xarajatlari va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi noxiziqli bog'liqlik (Armey egri chizig'i)¹

Qiyoslanayotgan nazariy yondashuvlarning asosiy belgilari 1-jadvalda umumlashtirilgan.

1-jadval
Davlat xarajatlari va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi bog'liqlikka doir asosiy nazariy yondashuvlar²

Yondashuv	Sababiyat yo'nalishi	Asosiy xulosa
Vagner qonuni	Iqtisodiy o'sish → xarajatlar	Daromadlar o'sishi bilan davlat xarajatlarining YalMdagi ulushi uzoq muddatda ortib boradi
Keynscha yondashuv	Xarajatlar → iqtisodiy o'sish	Fiskal kengayish yalpi talab orqali ishlab chiqarish va bandlikni rag'batlantiradi
Endogen o'sish modellari	Ikki tomonlama	Unumli xarajatlar o'sishni qo'llab-quvvatlaydi, biroq davlat hajmi oshgan sari chegaraviy nafillik pasayadi
Armey egri chizig'i	Noxiziqli bog'liqlik	Xarajatlarning juda past va juda yuqori darajalarida o'sish sust, optimal daraja oraliqda joylashadi

Metodologik jihatdan noxiziqli bog'liqliklarni baholashda B. Xansenning bo'sag'aviy regressiya usuli muhim o'rin tutadi, chunki u bo'sag'a qiymatini tadqiqotchi tomonidan oldindan belgilash o'rniga ma'lumotlarning o'zidan aniqlash imkonini beradi [8]. Xarajatlar samaradorligini amaliy boshqaruv vositasiga aylantirish borasida esa M. Robinson umumlashtirgan xarajatlar taqrizi (spending review) amaliyoti alohida ahamiyat kasb etadi [11].

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, optimal hajm va samaradorlik masalalari keng nazariy asosga ega bo'lsa-da, ularni o'tish iqtisodiyoti sharoitida yagona uslubiy algoritmgga birlashtirish bo'yicha qo'shimcha metodologik tadqiqotlarga ehtiyoj mavjud. Aynan shu bo'shliq mazkur maqolaning tadqiqot yo'nalishini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda ilmiy abstraksiya, qiyosiy tahlil va tizimli yondashuvdan foydalanilib, ekonometrik modelashtirish usullarining uslubiy imkoniyatlari o'zaro solishtirilgan. Xarajatlarning optimal darajasini aniqlashga doir uslubiy vositalar ikki guruhga ajratib o'rganildi.

Birinchi guruh – parametrik yondashuv bo'lib, uning asosida kvadratik spetsifikatsiya yotadi. Iqtisodiy o'sish sur'ati (y) davlat xarajatlarining YalMdagi ulushi (g) va uning kvadratiga bog'lanadi:

$$y = \alpha + \beta_1 g + \beta_2 g^2 + \gamma X + \varepsilon, \quad (1)$$

¹ Manba: [4] asosida muallif ishlanmasi.

² Manba: [4; 5; 9; 14] asosida muallif tomonidan tuzilgan.

bu yerda X – nazorat o'zgaruvchilari vektori (investitsiyalar normasi, iqtisodiyotning ochiqligi, inson kapitali va boshqalar), ε – tasodifiy xato. Teskari U shaklidagi bog'liqlik $\beta_1 > 0$ va $\beta_2 < 0$ shartlari bajarilganda tasdiqlanadi, optimal daraja esa $g^* = -\beta_1/2\beta_2$ ifodasi orqali topiladi.

Ikkinchi guruh – bo'sag'aviy regressiya usuli bo'lib, unda bog'liqlik rejimlarga ajratiladi:

$$y = \alpha_1 + \beta_1 g + \gamma_1 X + \varepsilon, \text{ agar } g \leq \tau; \quad y = \alpha_2 + \beta_2 g + \gamma_2 X + \varepsilon, \text{ agar } g > \tau, \quad (2)$$

Bu yerda τ – bo'sag'a qiymati bo'lib, u qoldiqlar kvadratlari yig'indisini minimallashtirish orqali baholanadi, bo'sag'a samarasining statistik ahamiyatligi esa bootstrap testi yordamida tekshiriladi [8].

Har ikki yondashuvda ham endogenlik muammosini hisobga olish metodologik talab hisoblanadi, chunki xarajatlar o'sishga ta'sir qilishi bilan birga o'sishning o'zi ham xarajatlar darajasini belgilaydi. Bu muammoni yumshatish uchun tushuntiruvchi o'zgaruvchilarning oldingi davr qiymatlaridan (laglar) yoki instrumental o'zgaruvchilar usulidan foydalanish maqsadga muvofiq.

Xarajatlar samaradorligini baholashda kirim-chiqim yondashuvi asos qilib olindi. Unga ko'ra, samaradorlik erishilgan natijaning sarflangan resurslarga nisbati orqali o'lchanadi. Xalqaro amaliyotda bu borada davlat sektori faoliyati ko'rsatkichi va davlat sektori samaradorligi ko'rsatkichidan iborat juftlik [3] hamda ma'lumotlarni qamrab olish tahlili (Data Envelopment Analysis, DEA) kabi nochiqliq dasturlash usullari qo'llaniladi. DEA usulida har bir baholanayotgan birlik uchun eng yaxshi amaliyot chegarasi quriladi va birlikning ana shu chegaradan uzoqligi uning samarasizlik darajasini ko'rsatadi.

Ikki asosiy ekonometrik yondashuvning afzalliklari va cheklovlari 2-jadvalda jamlangan.

2-jadval
Optimal darajani baholashning ekonometrik usullari qiyosi³

Mezon	Kvadratik spetsifikatsiya	Bo'sag'aviy regressiya
Funksional shakl	Oldindan qat'iy belgilanadi	Ma'lumotlardan kelib chiqib aniqlanadi
Natijani ifodalash	Yagona optimal nuqta	Baholangan bo'sag'a qiymati va uning ishonch oralig'i
Statistik tekshiruv	Koeffitsiyentlar ahamiyatligi testlari	Bo'sag'a samarasi uchun bootstrap testi
Afzalligi	Soddaligi va oson talqin qilinishi	Egiluvchanligi va turli rejimlarni baholash imkoniyati
Cheklovi	Shakl noto'g'ri tanlansa, baho siljiydi	Katta hajmdagi ma'lumot talab qiladi

TAHLIL VA NATIJALAR

Nazariy yondashuvlarni qiyosiy umumlashtirish uch muhim metodologik xulosaga olib keladi. Birinchidan, davlat xarajatlarning optimal darajasi universal konstanta emas. U mamlakatning rivojlanish bosqichi, institutlar sifati, xarajatlar tarkibi va soliq tizimining xususiyatlariga bog'liq holda o'zgaradi. Shu sababli empirik tadqiqotlarda aniqlangan optimal qiymatlarni bir mamlakatdan boshqasiga milliy xususiyatlarni hisobga olmasdan tatbiq etish metodologik jihatdan asosli natija bermasligi mumkin. Metodologik jihatdan to'g'ri yo'l – har bir mamlakat uchun optimal darajani milliy ma'lumotlar asosida, maqbul oraliq ko'rinishida baholash va uni davriy ravishda qayta ko'rib chiqishdir.

Ikkinchidan, optimal daraja tushunchasining o'zi statik emas, balki dinamik talqinni taqozo etadi. Institutlar sifati yaxshilangan, xarajatlarning dasturiy tasnifi joriy etilgan va natijadorlik monitoringi yo'lga qo'yilgan sharoitda egri chiziqning o'zi yuqoriga siljiydi, ya'ni ayni bir xarajat darajasi kattaroq o'sish bilan muvofiq keladi. Demak, xarajatlar samaradorligini oshirish davlat xarajatlarning iqtisodiy jihatdan maqbul hajmini kengaytirish imkoniyatlarini shakllantiruvchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Uchinchidan, aniqlangan optimal darajani fiskal siyosatning amaliy qoidalariga integratsiyalash nazariy baholash natijalaridan davlat moliyasini boshqarish jarayonida samarali foydalanish imkonini beradi. Buning xalqaro tan olingan vositasi xarajatlarning YalMdagi ulushiga yoki o'sish sur'atiga cheklov o'rnatuvchi xarajat qoidalaridir.

Yuqoridagi xulosalar asosida maqolada davlat byudjeti xarajatlari siyosatining ustuvorligini hajmdan samaradorlikka ko'chirishning olti bosqichli uslubiy algoritmi taklif etiladi.

Birinchi bosqichda baholash qamrovi belgilanadi. Tahlil faqat respublika byudjeti bilan cheklanmasdan, byudjet qonunchiligida belgilangan tartibda byudjetdan tashqari jamg'armalar va mahalliy byudjetlarni

3 Manba: [8; 12] asosida muallif tomonidan tuzilgan.

qamrab oluvchi konsolidatsiyalashgan ko'rsatkichlar asosida olib borilishi lozim [1], chunki bu davlat byudjeti xarajatlarining umumiy qamrovini yanada to'liq va aniq baholash imkonini beradi.

Ikkinchi bosqichda xarajatlar bilan o'sish o'tasidagi bog'liqlik (1) ko'rinishidagi kvadratik spetsifikatsiya yordamida baholanadi va nochiqizlilik gipotezasi tekshiriladi. Uchinchi bosqichda olingan natijaning barqarorligi (2) ko'rinishidagi bo'sag'aviy model orqali qayta tekshiriladi. Ikki usul natijalarining yaqinligi bahoning ishonchililigini oshiradi.

To'rtinchi bosqichda optimal darajani baholashdagi statistik noaniqlik hisobga olinib, fiskal siyosat uchun maqbul oraliq asoslanadi. Maqbul oraliq yondashuvi fiskal siyosatning moslashuvchanligini ta'minlashga xizmat qiladi hamda iqtisodiy sharoit o'zgarganda avtomatik barqarorlashtirgichlar faoliyatini saqlab qolish imkonini beradi.

Beshinchi bosqichda maqbul oraliq o'rta muddatli byudjet doirasiga xarajat qoidasi ko'rinishida kiritiladi. Bunday yo'nalish davlat moliyasini boshqarishni takomillashtirishga doir o'rta muddatli strategik hujjatlarda ham o'z ifodasini topmoqda [2]. Bunda xarajatlarning yuqori chegarasi maqbul oraliqning yuqori chegarasidan oshmasligi, qo'shimcha daromadlar esa avtomatik ravishda yangi xarajatlarga emas, balki taqchillikni kamaytirishga yoki zaxiralarga yo'naltirilishi belgilab qo'yiladi.

Oltinchi bosqichda maqbul oraliq doirasidagi mablag'larning ichki taqsimoti samaradorlik mezonlari asosida takomillashtiriladi. Buning asosiy vositasi davriy xarajatlar taqrizi bo'lib, u har bir yirik xarajat dasturini uchta masala bo'yicha qayta ko'rib chiqadi: dasturning belgilangan maqsadlarga erishish darajasi, uni kamroq resurs sarflagan holda amalga oshirish imkoniyatlari hamda davlat tomonidan moliyalashtirishning maqsadga muvofiqligi [11]. Taqriz natijasida bo'shatilgan mablag'lar yuqori qaytimli yo'nalishlarga qayta taqsimlanadi.

Taklif etilgan algoritmnin ilmiy yangiligi shundaki, u optimal hajmni aniqlashning ekonometrik vositalarini samaradorlikni oshirishning institutsional mexanizmlari bilan yagona ketma-ketlikka bog'laydi. Natijada byudjet siyosati uchun amaliy ahamiyatga ega bo'lgan mantiq shakllanadi, ya'ni avval davlatning iqtisodiy jihatdan maqbul hajmi aniqlanadi, so'ngra ana shu hajm doirasida har bir yo'nalishning natijadorligi uzluksiz baholanib, resurslar samarali yo'nalishlarga qayta yo'naltiriladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Davlat byudjeti xarajatlarining iqtisodiy o'sishga ta'siri haqidagi nazariy qarashlar evolyutsiyasi hajm markazidagi yondashuvdan samaradorlik markazidagi yondashuvga tomon izchil harakatni namoyon etadi. Vagner va Keyns an'analari xarajatlarning o'sishini asoslab bergan bo'lsa, endogen o'sish nazariyasi va Armei egri chizig'i konsepsiyasi bu o'sishning iqtisodiy jihatdan maqbul chegarasi mavjudligini ko'rsatdi.

Metodologik nuqtai nazardan optimal darajani aniqlashda kvadratik spetsifikatsiya va bo'sag'aviy regressiya usullarini birgalikda qo'llash, natijani esa nuqta emas, balki maqbul oraliq ko'rinishida rasmiylashtirish maqsadga muvofiq. Bunday oraliq xarajat qoidasi orqali o'rta muddatli byudjet doirasiga kiritilganda nazariy baho amaliy boshqaruv vositasiga aylanadi.

Xarajatlar hajmi maqbul oraliqqa yaqinlashgan sharoitda byudjet siyosatining ustuvor vazifasi xarajatlarni miqdoriy kengaytirishdan ularning ijtimoiy-iqtisodiy qaytimini oshirishga ko'chishi lozim. Buning institutsional tayanchi xarajatlarni davriy qayta ko'rib chiqish mexanizmi bo'lib, u natijadorligi nisbatan past dasturlardan optimallashtirish hisobiga bo'shagan resurslarni yuqori samaradorlikka ega yo'nalishlarga qayta taqsimlash imkonini beradi. Maqolada taklif etilgan olti bosqichli algoritmi ana shu o'tishni tizimli va ilmiy asoslangan tarzda amalga oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining Budjet kodeksi: O'zbekiston Respublikasining 2013-yil 26-dekabrda O'RQ-360-son Qonuni bilan tasdiqlangan // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. – URL: <https://lex.uz/docs/-2304138>.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 8-aprelda 210-son "2025–2030-yillarda davlat moliyasini boshqarish tizimini takomillashtirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. – URL: <https://lex.uz/docs/-7469803>.
3. Afonso A., Schuknecht L., Tanzi V. Public Sector Efficiency: An International Comparison // Public Choice. – 2005. – Vol. 123, № 3–4. – P. 321–347.
4. Armei R. K. The Freedom Revolution. – Washington, D.C.: Regnery Publishing, 1995. – 318 p.
5. Barro R. J. Government Spending in a Simple Model of Endogenous Growth // Journal of Political Economy. – 1990. – Vol. 98, № 5, Part 2. – P. S103–S125.
6. Chobanov D., Mladenova A. What Is the Optimum Size of Government? – Sofia: Institute for Market Economics, 2009. – 47 p.

7. Gupta S., Clements B., Baldacci E., Mulas-Granados C. Fiscal Policy, Expenditure Composition, and Growth in Low-Income Countries // Journal of International Money and Finance. – 2005. – Vol. 24, № 3. – P. 441–463.
8. Hansen B. E. Threshold Effects in Non-Dynamic Panels: Estimation, Testing, and Inference // Journal of Econometrics. – 1999. – Vol. 93, № 2. – P. 345–368.
9. Keynes J. M. The General Theory of Employment, Interest and Money. – London: Macmillan, 1936. – 403 p.
10. Ram R. Government Size and Economic Growth: A New Framework and Some Evidence from Cross-Section and Time-Series Data // American Economic Review. – 1986. – Vol. 76, № 1. – P. 191–203.
11. Robinson M. Spending Reviews // OECD Journal on Budgeting. – 2014. – Vol. 13, № 2. – P. 81–122.
12. Scully G. W. What Is the Optimal Size of Government in the United States? – Dallas: National Center for Policy Analysis, 1994. – NCPA Policy Report № 188.
13. Tanzi V., Schuknecht L. Public Spending in the 20th Century: A Global Perspective. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. – 291 p.
14. Wagner A. Grundlegung der politischen Oekonomie. – 3. Aufl. – Leipzig: C. F. Winter, 1892–1893.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 7/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>